



ธาตุทั้ง 4 (ดิน น้ำ ลม ไฟ)
THE FOUR ELEMENTS (EARTH WATER AIR FIRE)
จิตสมน ฉัตราคม*
ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร**

บทคัดย่อ

บทประพันธ์ (ดิน น้ำ ลม ไฟ) เป็นบทประพันธ์สำหรับกลุ่มเครื่องดนตรี 4 ชิ้น ประกอบไปด้วย ฟลูต ไวโอลิน วิโอลา และเปียโน ซึ่งเป็นการผสมที่ไม่เป็นที่นิยมมากนัก มีทั้งหมด 4 ภาควิน โดยมียุทธศาสตร์ความเร็วที่แตกต่างกัน แต่ละภาควินสื่อถึงรูปพรรณของธาตุทั้ง 4 ธาตุ โดยเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นจะรับสลับบทบาทกันไปในแต่ละภาควิน มีการนำเสนอเทคนิคเฉพาะของแต่ละเครื่องดนตรี แสดงถึงทั้งทักษะของการบรรเลงเดี่ยว และการบรรเลงเป็นกลุ่ม

บทประพันธ์นี้ได้แสดงเทคนิคการประพันธ์ตามแบบแผนตะวันตกกับเทคนิคการประพันธ์ดนตรียุคศตวรรษที่ยี่สิบ เช่น ลักษณะของโครงสร้างต่าง ๆ การเลือกใช้ระดับเสียง ลักษณะของจังหวะ และสีนของเสียงในแต่ละเครื่องดนตรี ทั้งนี้เพื่อให้บทประพันธ์มีความเป็นเอกภาพ มีการนำเอาหน่วยย่อยเอกทางด้านระดับเสียงและทางด้านจังหวะมาดัดแปลงโดยใช้เทคนิคที่หลากหลาย ทั้งยังพิจารณาถึงการใช้เสียงที่กลมกลืนและเสียงที่กระด้างอย่างเหมาะสม บทประพันธ์นี้มีความยาวประมาณ 20 นาที

คำสำคัญ: ธาตุทั้ง 4 / ดนตรียุคศตวรรษที่ยี่สิบ / จิตสมน ฉัตราคม

Abstract

THE FOUR ELEMENTS (EARTH WATER AIR FIRE) is a musical composition for 4 instruments including flute, violin, viola and piano which is not a prevalent combination, divided into 4 independent sections in different tempi. Each movement presents the texture of the four elements; each instrument has its own role. The piece demonstrates different techniques of each instrument and also shows playing skills as a group and a soloist.

This piece shows several dimensions of standard western music and twentieth-century music composition techniques such as structural dimension, pitch dimension, rhythmic dimension, and texture of each instruments. The main motif and rhythm will be used, adapted, and repeated by employing several musical techniques for the unity of the piece. Moreover, appropriate use of consonant and dissonant sounds is considered.

The duration is approximately 20 minutes.

Keywords: Musical Composition / Twentieth-century Music / Jitsamon Shattrakom

* นิสิตระดับปริญญาโทบัณฑิต หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาดุริยางคศิลป์ตะวันตก ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, zhang_xiao_lan@hotmail.com

** ศาสตราจารย์ ดร., สาขาดุริยางคศิลป์ตะวันตก ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, narongrit_d@hotmail.com

บทนำ

บทประพันธ์ (ดิน น้ำ ลม ไฟ) เป็นบทประพันธ์สำหรับกลุ่มเครื่องดนตรี 4 ชิ้น ประกอบไปด้วย ฟลูต ไวโอลิน วิโอลา และ เปียโน ซึ่งเป็นการผสมที่ไม่เป็นที่นิยมมากนัก มีทั้งหมด 4 กระบวน โดยมีอัตราความเร็วที่แตกต่างกัน แต่ละกระบวนสื่อถึงรูปพรรณของธาตุทั้ง 4 ธาตุ ผู้ประพันธ์เล็งเห็นถึงความสำคัญของธาตุทั้ง 4 ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของโลกและมนุษย์ ขาดไปแม้แต่เพียงธาตุเดียวโลกและมนุษย์ย่อมไม่สามารถกำเนิดขึ้นมาได้ โดยธาตุทั้ง 4 ปรากฏอยู่ในตำราความเชื่อของทั้งทางตะวันตกและทางตะวันออกตั้งแต่สมัยก่อน แสดงให้เห็นว่าทั้งความเชื่อทางตะวันตกและตะวันออกก็ต่างให้ความสำคัญกับเรื่องธาตุทั้ง 4 ผู้ประพันธ์จึงนำธาตุทั้ง 4 มาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์บทประพันธ์นี้ ธาตุ 4 (ดิน น้ำ ลม ไฟ) เป็นบทประพันธ์ในรูปแบบดนตรีพรรณนา (Program Music) ที่บรรยายถึงลักษณะของธาตุทั้งสี่ธาตุ โดยผู้ประพันธ์กำหนดบทบาทของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นให้รับส่งบทบาทกันไปในแต่ละกระบวน ผู้บรรเลงต้องอาศัยความสามารถและการฝึกซ้อมเพื่อที่จะแสดงเทคนิคในการบรรเลงบทเพลง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความเร็วในการเล่นที่ต้องอาศัยความแม่นยำ ทั้งยังต้องใช้ทักษะของการบรรเลงเดี่ยวและการบรรเลงเป็นกลุ่ม

บทประพันธ์นี้ผู้ประพันธ์ใช้เทคนิคการประพันธ์ตามแบบแผนตะวันตกกับเทคนิคการประพันธ์ดนตรียุคศตวรรษที่ยี่สิบผสมผสานเข้าด้วยกัน เช่น ลักษณะของโครงสร้างต่าง ๆ การเลือกใช้ระดับเสียง ลักษณะของจังหวะ และสีสันทันของเสียงในแต่ละเครื่องดนตรี ทั้งนี้เพื่อให้บทประพันธ์มีความเป็นเอกภาพ ผู้ประพันธ์นำเอาหน่วยย่อยเอกทางด้านระดับเสียงและทางด้านจังหวะมาดัดแปลงโดยใช้เทคนิคที่หลากหลาย เช่น การยืดจังหวะ การย่อจังหวะ การนำเอากลุ่มตัวโน้ตที่สำคัญมาทำเป็นก้อนกลุ่มโน้ตบรรเลงพร้อมกัน เป็นต้น และพิจารณาถึงการใช้เสียงที่กลมกลืนและเสียงที่กระดังอย่างเหมาะสม พิจารณาการจับกลุ่มเครื่องดนตรีเพื่อให้เกิดสีสันที่น่าสนใจแก่บทเพลง ทั้งยังพิจารณาถึงระดับเสียงในแต่ละท่อนเพื่อให้เห็นภาพธาตุทั้ง 4 ได้ อย่างชัดเจน บทประพันธ์นี้มีความยาวประมาณ 20 นาที แบ่งออกเป็น 4 กระบวน

วัตถุประสงค์

ผู้แสดงมีวัตถุประสงค์หลักในการประพันธ์ ดังนี้

1. สร้างบทประพันธ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว
2. เพื่อส่งเสริมและสร้างจินตนาการผู้สนใจฟังดนตรีคลาสสิกในประเทศไทย
3. วางรูปแบบการผลิตผลงานสร้างสรรค์ทางวิชาการรูปแบบใหม่ที่มีสีสัน เทคนิค และลีลาผสมผสานวัฒนธรรม ของตะวันตกและตะวันออก

ขอบเขตการประพันธ์เพลง

1. เป็นบทประพันธ์สำหรับกลุ่มเครื่องดนตรีขนาดเล็ก ประกอบไปด้วย ฟลูต ไวโอลิน วิโอลา และ เปียโน
2. เป็นบทประพันธ์ดนตรีร่วมสมัย
3. แบ่งออกเป็น 4 กระบวน
4. มีความยาวโดยประมาณ 20 นาที

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาลักษณะทางกายภาพของธาตุทั้งสี่ เพื่อนำมาเป็นแรงบันดาลใจในการประพันธ์
2. ค้นคว้าหาข้อมูลผลงานสำหรับกลุ่มเครื่องดนตรีขนาดเล็กที่ประกอบไปด้วยฟลูต ไวโอลิน วิโอลา และเปียโน เพื่อศึกษาการโต้ตอบ การสอดประสานกันของเครื่องดนตรี อีกทั้งเพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของแต่ละเครื่องดนตรีในการนำเสนอ ทำนองหลัก สีสันของการผสมเครื่องดนตรี เสียงประสาน และแนวบรรเลงประกอบ
3. ค้นคว้าหาเทคนิคเฉพาะของแต่ละเครื่องดนตรี
4. วางโครงสร้างรูปแบบทำนองหลัก ทำนองรอง การประสานเสียง การดำเนินจังหวะและสังคีตลักษณ์
5. เริ่มประพันธ์โดยสร้างหน่วยย่อยเอก (Motif) โดยให้มีความสอดคล้องกับสังคีตลักษณ์และโครงสร้างของบทประพันธ์
6. พิจารณาถึงการใช้เสียงประสาน (Harmony) ทั้งระบบอิงกุกุญแจเสียง (Tonal Harmony) และระบบเสียงประสานตามทฤษฎีดนตรีศตวรรษที่ยี่สิบ
7. จัดวางแนวเสียงให้มีความเหมาะสมในแต่ละช่วงเสียง
8. การจัดพิมพ์และนำเสนอรูปเล่มสมบูรณ์ ซึ่งประกอบไปด้วยบทอรรถาธิบายและโน้ตเพลงที่สมบูรณ์

ผลการวิจัย

กระบวนการที่ 1 ดิน (Earth) เนื่องจากดินเป็นธาตุที่มีสถานะเป็นของแข็ง ท่อนี้มีเนื้อหาดนตรีที่หนาที่สุดแสดงถึงความแข็งแกร่งของผืนแผ่นดิน ท่อนี้มีความเร็วปานกลาง มีความยาวโดยประมาณ 3 นาที อยู่ในสังคีตลักษณ์ A-B-A โดยมีลักษณะเนื้อดนตรีส่วนใหญ่แบบโฮโมโฟนี มีทำนองขาขึ้นที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญงอกงามของพืชพรรณบนผืนแผ่นดิน และมีการใช้ออสตินาโตยีนพื้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงความมั่นคงและเป็นผืนแผ่นดิน ท่อนี้ผู้ประพันธ์ใช้ระดับเสียงที่ต่ำและใช้ระดับเสียงที่ดัง เพื่อให้จำลองภาพดินที่ค่อยๆ โอบอุ้มเป็นฐานที่รองรับทุกสรรพสิ่งได้ชัดเจนขึ้น เปียโนบรรเลงเบสออสตินาโนเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเป็นเครื่องดนตรีที่มีระดับเสียงต่ำที่สุดในกลุ่มเครื่องดนตรี 4 ชิ้น ฟลูต ไวโอลิน และวิโอลารับบทบาทรับส่งทำนองกันไปมา ไวโอลินและวิโอลามีการบรรเลงคอร์ดบ่อยครั้ง กระบวนการนี้ผู้ประพันธ์นำเอาคำว่า EARTH มาแปลงเป็นกลุ่มโน้ตสำคัญของกระบวนการนี้ โดย E แปลงเป็นโน้ตตัวมี A แปลงเป็นโน้ตตัวลา R แปลงเป็นโน้ตตัวเร T และ H แปลงเป็นโน้ตตัวที กลุ่มโน้ตนี้จะปรากฏอยู่ตลอดทั้งท่อนในลักษณะรูปแบบต่าง ๆ เช่น ปรากฏเป็นทำนอง ปรากฏในลักษณะการบรรเลงคอร์ด ปรากฏในแนวออสตินาโต

กระบวนการที่ 2 น้ำ (Water) เนื่องจากน้ำเป็นธาตุมีสถานะเป็นของเหลว ซึ่งเป็นธาตุที่มีวัฏจักรที่ชัดเจน คือเป็นหยาดฝนไหลลงสู่แม่น้ำ และระเหยเป็นไอ ผู้ประพันธ์จึงกระบวนการนี้แบ่งเป็น 3 ส่วน เพื่อบรรยายวัฏจักรของน้ำ โดยแต่ละส่วนมีการเชื่อมกัน ส่วนแรกคือหยาดฝน ในส่วนนี้ฟลูตและเปียโนบรรเลงแบบ Staccato เป็นส่วนใหญ่ ไวโอลินและวิโอลาใช้การเคาะที่เครื่องและดีดเพื่อบรรยายเสียงหยาดฝนกระทบดิน ระดับเสียงจะกระโดดไปมา ผู้ประพันธ์จะกำหนดชุดของโน้ตไว้ในกล่อง โดยกำหนดระยะเวลา และทิศทางของความดังเบา จากนั้นจึงเชื่อมเข้าสู่ส่วนที่ 2 คือแม่น้ำลำธาร ส่วนนี้จะมีความเคลื่อนไหวมากที่สุด ใช้อัตราจังหวะผสมเพื่อให้รู้สึกถึงสายน้ำที่เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา โดยเปียโนรับบทหลักในจำลองเสียงของสายน้ำที่เคลื่อนไหววารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย -110- ปีที่ 4, ฉบับที่ 1, หน้า 108-112

จากนั้นจึงเชื่อมเข้าสู่ส่วนสุดท้ายคือการระเหย ส่วนนี้จะมีเนื้อหาที่บางลงมาเปลี่ยนอัตราจังหวะเป็น 4/4 ใช้โครมาติกาขึ้นบ้อยครั้งเพื่อแสดงถึงการระเหยของน้ำ ไวโอลินและไวโอลารับบทหลักโดยใช้เทคนิคการบรรเลงแบบ Tremolo เป็นหลัก ส่วนนี้บรรเลงอย่างต่อเนื่องจนเข้าสู่กระบวนต่อไป

กระบวนที่ 3 ลม (Air) เนื่องจากลมเป็นธาตุที่อยู่ในสถานะเป็นแก๊ส ลม หรืออากาศ ท่อนนี้มีเนื้อหาดนตรีที่หลากหลาย อยู่ในสัจคีตลักษณ์ A-B-A ท่อน A มีเนื้อดนตรีที่บางที่สุด เป็นส่วนที่บรรยายถึงลมที่สงบ มีการเปลี่ยนอัตราจังหวะบ้อยครั้งเพื่อแสดงถึงความไม่แน่นอนของลม โดยใช้ฟลูตจำลองเสียงลม ไวโอลินและไวโอลาใช้ฮาร์โมนิกบ้อยครั้ง ระดับเสียงในท่อนนี้จะอยู่ในระดับเสียงที่ค่อนข้างสูง จากนั้นท่อน B จะบรรยายถึงลมพายุที่โหมกระหน่ำมีเนื้อหาที่ต่างจากส่วนแรก จากนั้นจึงกลับมา A ซึ่งบรรยายถึงลมที่สงบอีกครั้ง

กระบวนที่ 4 ไฟ (Fire) ไฟเป็นธาตุเดียวที่ไม่ใช่สาร แต่มีสถานะเป็นพลังงาน เป็นธาตุที่ต้องใช้ความสมดุล ให้มีความพอดี ไม่น้อยหรือมากเกินไป ผู้ประพันธ์จึงเลือกพิวักมาบรรยายลักษณะของไฟท่อนนี้มีเนื้อหาดนตรีที่เข้มข้นมากที่สุด ใช้รูปพรรณแบบโพลีโฟนี่เป็นหลัก มีการใช้พิวักเพื่อบรรยายถึงพลังงานมหาศาลของไฟ และมีอัตราจังหวะที่เร็วที่สุดโดยทุกเครื่องดนตรีจะมีบทบาทเท่า ๆ กัน แสดงถึงการรักษาความสมดุลของไฟ

ผลสรุปการดำเนินการวิเคราะห์

บทประพันธ์ (ดิน น้ำ ลม ไฟ) เป็นบทประพันธ์สำหรับกลุ่มเครื่องดนตรี 4 ชิ้น ประกอบไปด้วย ฟลูต ไวโอลิน ไวโอลา และเปียโน นอกจากผู้ประพันธ์ได้ศึกษาการใช้เทคนิคการประพันธ์และการเรียบเรียงเสียงประสานตามแบบแผนดนตรีตะวันตกประกอบกับเทคนิคการประพันธ์ดนตรียุคศตวรรษที่ยี่สิบแล้ว ทั้งนี้ผู้ประพันธ์ยังได้ศึกษาเทคนิคทางการแสดงของเครื่องดนตรีทั้ง 4 ชิ้น เพื่อให้เห็นถึงขีดความสามารถด้านข้อจำกัดของการบรรเลงในแต่ละเครื่องดนตรี และความคิดวิเคราะห์ การจดจำ รวมถึงระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกฝนส่วนต่าง ๆ ของบทประพันธ์เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์และพัฒนาเทคนิคการประพันธ์ และเทคนิคทางการแสดงในบทประพันธ์เพลงบทต่อ ๆ ไป

ข้อเสนอแนะ

บทประพันธ์ (ดิน น้ำ ลม ไฟ) เป็นบทประพันธ์ที่เน้นทักษะทั้งการบรรเลงแบบกลุ่มและเดี่ยว โดยมีเทคนิคพื้นฐานต่าง ๆ ของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ ในการนำผลงานออกแสดงจริงเหมาะสมสำหรับเป็นกรณีศึกษาการประพันธ์เพลงสำหรับกลุ่มเครื่องดนตรีที่ประกอบไปด้วย ฟลูต ไวโอลิน ไวโอลา และเปียโน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ณัชชา พันธุ์เจริญ. 2551. *สังคีตลักษณ์และการวิเคราะห์*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เกศกะรัต.
- _____. 2552. *พจนานุกรมศัพท์ดุริยางคศิลป์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เกศกะรัต.
- ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร. 2552. *การประพันธ์เพลงร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Stefan Kostka. 2006. *Materials and Techniques of Twentieth. Century Music*. 3rd Edition. Pearson Prentice Hall.